

BAZSÁNYI SÁNDOR

Misterium Debreciense

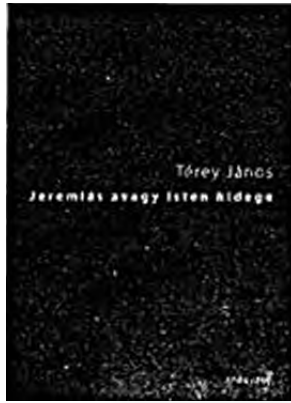
Térey János: *Jeremiás avagy Isten hidege.*
Misztérium nyolc képben*

Van egy eléggé jó című tanulmánykötet: *Erővonalak* – az alábbi alcímmel ellátva: *Közelítések Térey Jánoshoz.*

Azért ez, tekintve a hasonló jellegű könyvek szabatos műfajmegjelöléseit, eléggé különös. „Közelíteni” valakihez, névvel ellátott hűsvér személyhez, akinek, elvileg, csak a műveit ismerhetjük. És hogy a gyakorlatban ez miként van, arról meg, ha nem muszáj, ezúttal ne essék szó.

Mert mihez is „közelíthetnénk” leginkább a fent nevezett személy kapcsán, jóvoltából? Főprofilozott verseihez? Érett fővel megtagadott önéletrajzias regényéhez? Verses regényéhez? (Most készül a második.) Drámai költeményéhez? Vagy egyéb színpadi műveihez? Vagy mégiscsak, leginkább, a „Térey János” névvel jelölt erőforráshoz, energiaközpontoz, őskohóhoz, magához a – most így mondom, mert így is gondolom – született költőhöz? Aki tehát elsősorban költő, és aki így, költő művoltában mindezen – többnyire versanyagú, versalapú – műfajokban is jelesebbnél jelesebb teljesítményeket mondhat magáénak.

Most például egy jövőben és Debrecenben, a jövő Debrecenjében, a maradandóság városának futurisztikus cí-

vishiperbolájában játszódó misztériumjátékot írt, nyolc képben, *Jeremiás avagy Isten hidege* címmel.

Volt gyerekkoromban egy kedves képes-verses mesekönyvem (Kormos Istvántól), a *Butácska Jeromos*. Benne egy szeleburdi kiskutya találkozott sorra korosabb állattársaival, akikkel szemben mindig pórul járt: a pulyka meg-

csipkedte a fülét, a cica megkarmolta a pofáját, a kisegér megharapta az orrát... Térey új darabjának hőse, a debreceni születésű, jelenleg országgyűlési képviselő Nagy Jeremiás is szépen-sorra szembesül fiatalosága és férfikora legfontosabb szereplőivel: anyjával, hűgával, barátokkal, ellenfelekkel, egykori szerelmével, aktuális szeretőjével... Akikkel, miként Butácska Jeromos a ház körüli állatokkal, többnyire szenvedélyesen vitázik, összeakaszkodik (olykor még fegyvert is ránt); mely verbális csörtéknek – tudhattuk eddig is, és e tudáshoz, miként eddig, úgy most is jókora élvezet társul – Térey igazán nagy mestere. Ráadásul Jeremiásnak, Butácska Jeromostól eltérően, számos jelzője (következésképpen számos tulajdonsága) van: Szomorú Jeremiás, Szigorú Jeremiás... Vagy éppen – ahogyan szeretője, Debrecen főpolgármester-asszonya

nevezi egy ízben (történetesen saját halála előtt) – Nyomorult Jeremiás. De nevezük inkább egyszerűen, vezetéknevének súlyos jelzőjével – Nagy Jeremiásnak.

Nagy Jeremiás egy helyütt így hártja el legjobb barátja közeledését: „Ne sűrűlődjön a rózsaszínű bőröd a bőrömmel. / Van olyan belső kör, / Amely már csak kettőnket tartalmaz, / És olyan is, amely már csak engem rejt.” Térey misztériumjátékának központi misztériuma, legbensőbb köre: Jeremiás magánya, már-már prófétai egymagában állása. Ennyiben, de csak ennyiben, távoli rokona lehet Sarkadi Oszlopos Simeonjának – persze a '60-as évek obligát oszlopretorikája (számunkra immár ó-retorikája) nélkül. A 2000-es évek színházának Térey-féle újretorikájával, amely azonban – felforgató játékosággal – mégiscsak a régmúltba, a Debrecen városával azonosítható reformáció időszakába, és azon keresztül az ószövetségi időkbe nyúlik vissza.

Az ószövetségi érzületű, újhutú prédikátorok városában az ószövetségi nagypróféta nevét viselő negyvenöt éves férfi (a szerepleírás szerint: „egy nagy gyerek”) egyáltalán nem úgy beszél, nem úgy viselkedik, ahogyan azt elvárhatnánk tőle – ha nem tudnánk, hogy

a debreceni születésű, onnan idejekorán (mondhatni még éppen jókor) elszármazott Térey reaktív érzületű és hangütésű darabjával állunk szemben. Mert hát mit is kezdjen magával az a debreceni diák, aki nem akar debreceni diák lenni. Nem akar a beállt hagyomány megbízhatóan és kiszámíthatóan szorgos üvegházi kertészévé válni. Ugyanakkor nem akar úgy sem tenni, mintha nem lenne köze a városhoz, annak látványosan kerek, ámde nyomasztóan súlyos s így nem éppen gurulékony, leginkább valamiféle mozdíthatatlan vasgolyóhoz fogható hagyományához. Fordít hát egyet az időkeréken, és a jövő cívisvárosáról beszél, mégpedig a fel-feldobott és visszahulló kő módjára Budapest és Debrecen között ingázó Jeremiás egyszerre belső és külső nézőpontjából. Helyszín: a debreceni metró. Időpont: rettentően forró nyári nap. Helyzet: általános közlekedési sztrájk.

És hogy a darab egyik vissza-visszatérő retorikai formulájával éljek: Tessék vigyázni, az ajtók záródnak. Térey János misztériumjátéka következik.'

Sötét. Hallani, amint egy szerelvény elrobog.

(Magvető, Budapest, 2009)

*Elhangzott a Nyitott Műhelyben, 2009 decemberében.

